

FLICKAN UTAN HÄNDER

Det var en gång en mjölnare som hade blivit allt fattigare med åren, och till slut hade han bara sin kvarn och ett stort äppelträd som stod där bakom. En dag gick han till skogen för att hämta ved och mötte då en gammal man han aldrig hade sett förut.

”Varför plågar du dig med att hugga ved”, frågade den gamle. ”Du behöver bara lova att ge mig det som står bakom din kvarn så ska jag göra dig rik.”

Det kan inte vara något annat än mitt äppelträd, tänkte mjölnaren och lovade honom det.

”Då kommer jag tillbaka om tre år och hämtar det som är mitt. Kom ihåg det!”

När mjölnaren kom hem sprang hans hustru emot honom.

”Ack, man!” utbrast hon. ”Du anar inte vad som har hänt. Alla kistor och lådor i huset är fyllda med guld, smycken och andra dyrbarheter. Jag förstår inte varifrån rikedomarna kommer?”

Då berättade han om den gamle mannen i skogen och vad de hade kommit överens om.

”För det behövde jag bara lova honom det som står bakom kvarnen, och det är äppelträdet.”

”Ack, man! Vad har du gjort? Den gamle var ingen annan än djävulen. Han menade förstås inte äppelträdet, utan vår dotter som nyss stod bakom kvarnen och sopade gården.”

Mjölndottern var både älskvärd och vacker, och snart hade de tre åren gått. Dagen då den onde skulle hämta henne hade hon ritat en cirkel omkring sig med krita och tvättat sig ren, och när djävulen dök upp i gryningen kunde han därför inte komma åt henne.

”Ta ifrån henne allt tvättvatten så att hon inte kan göra sig ren och jag får makt över henne”, befalldes han mjölnaren.

Då blev mjölnaren rädd och gjorde som han blivit tillsagd.

Nästa dag kom djävulen tillbaka. Men flickan hade gråtit på sina händer och tvättat sig ren med sina tårar, och inte heller denna gång

kunde djävulen ta henne. Han var nu mycket arg och sa: ”Hugg av henne händerna!”

”Hur ska jag kunna hugga händerna av mitt eget barn?” utbrast mjölnaren förskräckt. ”Nej, det gör jag inte!”

”Skyll dig själv”, sa djävulen. ”Om du inte gör som jag säger tar jag dig istället.”

Då blev mjölnaren ännu räddare och lovade att lyda. Han gick fram till sin dotter och sa: ”Kära barn, om jag inte hugger av dina båda händer kommer djävulen och tar mig, och i min förtvivlan lovade jag honom att göra det. Kan du förlåta mig?”

”Far, gör med mig vad du vill”, sa hon och höll fram båda sina händer och lät dem huggas av.

Då kom djävulen för tredje gången. Men flickan hade gråtit så länge och så mycket på sina armstumpar att de var helt och hållet rena. Därmed hade djävulen förlorat all makt över henne.

Mjölnaren som blivit förmögen genom sin dotter lovade nu att ta hand om henne på bästa sätt så länge hon levde. Men hon ville inte stanna.

”Jag vill bort härifrån, medlidsamma människor kommer säkert att ge mig det jag behöver.”

Flickan lät linda sina avhuggna händer på ryggen, och i soluppgången gav hon sig av. Hon gick hela dagen, och då det blev kväll kom hon till kungens trädgård. I häcken fanns en öppning som hon kröp igenom, och i trädgården stod ett träd med mogna frukter.

Flickan gick fram till trädet och stötte till det med sin kropp. När äpplena föll till marken böjde hon sig ner och tog dem med tänderna och åt. Två dagar levde hon så, men på den tredje dagen upptäcktes hon av vakterna som tog henne till fånga.

Morgonen därpå fördes hon till kungen för att utvisas ur landet. Men kungen hade en son som sa: ”Far, lät henne få stanna. Hon kan vakta hönsen på gården.”

Så flickan blev kvar och vaktade hönsen, och kungasonen som såg henne varje dag fick henne allt mer kär.

Nu kom tiden för kungasonens giftermål, och det skickades bud runt hela landet för hitta en vacker hustru åt honom.

Men han sa: ”Ni behöver inte söka vida omkring. Jag vet en som är alldeles nära.”

Den gamle kungen grubblade fram och tillbaka, men han kunde inte komma på någon jungfru i landet som var både rik och vacker.

”Du menar väl inte att du vill gifta dig med hon som vaktar hönsen?” sa han till slut. Sonen förklarade att någon annan hustru kunde han inte tänka sig, och kungen måste därför ge med sig.

Kort därefter dog den gamle kungen, och kungasonen ärvde sin fars rike och levde lyckligt tillsammans med mjölnardottern som nu var drottning.

När det hade gått en tid måste den unge kungen dra ut i krig. Under tiden han var borta födde drottningen ett vackert barn, och hon skickade en budbärare med ett brev där hon berättade om den glada nyheten. På vägen vilade budbäraren vid en bäck där han somnade. Då kom djävulen, som alltjämt ville henne ont, och bytte ut brevet mot ett annat där det stod att drottningen hade fött en bortbyting. När kungen läste brevet blev han mycket bedrövad, men skrev som svar att man skulle ta väl hand om drottningen och barnet tills han var hemma igen. Budbäraren återvände med brevet och kom snart till bäcken där han vilade och somnade. Då kom djävulen tillbaka och bytte ut brevet mot ett annat, med kungens befallning att drottningen och barnet skulle jagas bort från landet.

Detta måste nu ske, och människorna sörjde och grät.

”Jag kom inte hit för att bli drottning”, sa hon. ”Jag har ingen lycka och begär inte heller någon. Linda mitt barn och mina händer på ryggen så ska jag ge mig ut i världen.”

På kvällen kom drottningen in i en mörk skog. Mitt i skogen fanns en brunn, och vid den satt en godmodig gammal man.

”Var barmhärtig”, sa hon, ”och håll barnet till mitt bröst så jag kan ge det att dricka.”

Mannen gjorde som han blivit tillsagd, och när barnet druckit

klart sa han: ”Där borta står ett träd med en kraftig stam. Gå fram och omfamna det tre gånger med dina armstumpar!” Och när hon hade gjort detta växte händerna fast på henne igen.

Därefter visade den gamle henne ett hus.

”Här ska du bo”, sa han. Men lämna inte huset, och öppna inte för någon som inte först ber om det tre gånger, och för Guds skull.”

Under tiden hade kungen kommit hem, och när han upptäckte att han blivit bedragen gav han sig av med sin betjänt. Efter en hel dags resa hade de kommit till skogen där drottningen bodde, men utan att veta hur nära de var henne.

”Se, där borta lyser det i ett hus, där kan vi vila oss”, sa betjänten.

”Ack, nej! Jag vill inte rasta än, utan fortsätta att söka efter min älskade hustru”, svarade kungen. ”Jag får ändå ingen ro förrän jag hittat henne.”

Men betjänten som var trött bad så enträget att kungen till slut tyckte synd om honom och gav med sig. När de var framme vid huset hade månen gått upp, och de såg drottningen stå vid ett fönster.

”Ack, det måste vara vår drottning”, sa betjänten. ”Men nu ser jag att det inte kan vara hon, för hon där har händer.”

Betjänten knackade på dörren och frågade om de kunde få härberge för natten. Men då han inte bad om det för Guds skull släppte hon inte in dem.

När betjänten ville gå vidare för att söka efter ett annat nattkvarter trädde kungen själv fram och sa: ”Släpp in mig, för Guds skull!”

”Jag får inte släppa in er förrän ni har bett om det tre gånger och för Guds skull!” svarade hon.

Då bad kungen henne två gånger till. Och när hon öppnade dörren sprang hans lille son emot honom och ledde honom till modern, och han kände genast igen sin älskade hustru.

Tidigt nästa morgon reste de tillsammans hem till sitt land, och när de hade lämnat huset bakom sig, var det försvunnet.

KOMMENTAR

Den sorgliga berättelsen om flickan utan händer går igen i många europeiska folksagor. I Giambattista Basiles sagosamling *Pentamerone* är det brodern som åtrår sin syster. När systemen frågar vad han tycker är vackrast hos henne svarar han ”Dina händer” varpå flickan låter sina händer huggas av. Hos bröderna Grimm är det fadern som åtrår sin dotter, om än i kamouflerad form.

Det obetänksamma löftet att offra det första man möter vid hemkomsten förekommer i många sagor, men också i Gamla testamentet. Det slutar ofta tragiskt med att en ung flicka offras, likt Jefthas dotter i Bibeln (Dom 11: 30–40). Men i *Flickan utan händer* är slutet lyckligt.

Bröderna Grimm kände till flera varianter av sagan. En av dem, berättad av Dorothea Viehmann, börjar med att fadern vill gifta sig med sin egen dotter. Då dottern vägrar skär han av hennes händer och bröst och klär henne i en vit särk, därefter jagas hon ut ur huset. Denna inledning var otänkbar för bröderna som istället valde en version där fadern ersatts med djävulen.

Under Wilhelms bearbetning av sagan föll den offer för hans självrensning. Den fick alltmer sentimentala och religiösa inslag, troligen på grund av sitt svåra och tabubelagda innehåll som ansågs ytterst olämpligt i en sagosamling inte bara avsedd för vuxna läsare, utan även som ”husbok” i barnfamiljer. I andra utgåvan av *Kinder- und Hausmärchen* hade Wilhelm därför gjort stora förändringar av sagan. Hädanefter bönfäller flickan Gud om hjälp, och Herren sänder en vitklädd ängel som beskyddar henne, och av kungasonen får hon handproteser i silver. När så flickans händer i slutet av sagan växer ut på nytt sker också detta genom Guds försorg.

Men i denna versionen av sagan från 1812, och berättad av Marie Hassenpflug, klarar sig flickan av egen kraft och utan himmelska ledsagare, och hon delas på ett sagolikt och magiskt vis.